

ACC. N:R M. 12796:1-6.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Ingeborg Johansson

Härad: Sunnerbo

Adress: Markaryd

Socken: Markaryd

Berättat av: Gustav Johansson

Uppteckningsår: 1953

Född år 1870 i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Allmogens sittmöbler. s. 1-6.

LUF 94.

Allmogens sittmöbler

Den gamla stugan med den enkla möbleringen bestående mestadels av bord och bänkar, är sedan 70- och 80-års tillbaka i tiden, helt försprungen från densamma trakt.

Gustav Jonasson Timmeryd som är den ende kvarlevande i trakten som själv sett en sådan gammaldags möblering berättar, att trävita bänkar utom ryggstol, voro placerade runt väggarna i stugan. Förutom säng och långbord voro bänkarna och någon gammaldags stol, de enda möblerna i en gård för cirka 100 år sedan. Givetvis övergick man så småningom till modernare möblering och även om ingen direkt kännes orsaken hertill, antages det dock, att de många värskehandlarnas som haft sin hemtrakt just här, hava fört uppslaget hem från andra håll.

Luf. 94

1

Bänkarna som voro flyttbara, voro i regel ganska lika och användes både att sitta och ligga på. Den bänk, som var placerad framför längbordet, kallades "gallbänken" och här hade husfadern sin plats i vardagslag. Detta var hedersplatsen i stugan och här placerades också tillfälliga gäster. Om prästen, eller någon annan förtämlig person, var tillfällig gäst i hemmet, var hans själstkrinnas sittplats så långt fram i stugan som möjligt och fanns det någon bekvämare stol, med ansiktet skild naturligtvis prästen sitta i den. Härigenom har benämningen "högsäte" ursprungligen kommit. Denna benämning förekommer ännu ganska ofta, när man talar om huru gästerna voro placerade vid en större bjudning.

2 Egenständigt och försvann inte den äldre

möbleringsplanen helt, samtidigt med de gamla ryggstugorna, utan man kunde få se dessa enkla bänkar i hus, som byggdes på 60- och 70-talet. Så småningom kompletterades möbelförädel, med tex någon ny soffa och några modernare stolar. Dessa hemgjorda möbler som tillverkades av bygdens snickare, var mycket enkla och rakstileda. Soffan med det hela ryggstödet som ännu finnes kvar, här och där, borde vara från den tiden, då man övergick till en modernare möblering.

Om det talas om sittmöbler, må vi också nämna pallar, som har funnits i stugorna så långt berättaren kan minnas. De var av olika slag.

Höga pallar med rund sitt och tre ben (egentligen en stoltyp) var mycket vanliga och användes till arbetstol i huset. Så fanns det låga

3 pallar med fyra ben, en sådan var alltid

placerad vid sängen och kallades "sängpall".

Den användes väl mest till att stödja foten, när gammelfar eller mor drog strumporna på. För mjölkning hade man ju alltid särskild pall, men den förvarades i utkamm.

Bredpaller, som endast användes vid bröllopskäft-fällen, gingo mest på lån i gårdarna. De voro barntröskade på annat sätt, helst stoppade med något finare tyg.

Här bann fanns också särskilda stolar. Den så kallade "gungstolen", en låg stol med fyra ben, utan ryggstöd och ett rundt hål i mitten där barnet placerades, för att låna sig gå.

På en del ställen fanns också en stol, såsom nämnde i feket festsatt på en stång. Denna barnstol kallades "lussan" och skulle i någon mån ersätta vaggan, som naturligtvis icke heller

4 saknades där som var småbarn i huset.

De första fabriksstolarna som kommo till
trakten var pinnstolar, tillverkade i järnköping.
Väl utformade sits, svavade ben och spär pinnar
i ryggstället, var de vanliga typerna. De förekommo
mest i polerad björk, men också i andra träslag
och målade i mörka färger. Mindre hållbara
som de voro, hade de alltid sin plats i finrummet
(ett sådant fanns i varje gård) där de fingo stå
stilla och bara användas en och annan gång.
I finrummet hade gungstolen också sin plats,
men det var inte i alla hem men höll sig med
en sådan finans st. Alla gungstolar voro
svartlackerade, med gula ränder och mögen
dekorerad blomma på sitsen och ryggstället.
Gungstolar med spiral fjäder, ^{var} ännu ganska
allmänt de äro av nyare datum, antagligen
från början av 1900 talet. Från denna tid
5 härfammas också de första stoppade och klädda

ACC. N:R M. 12796:6.

stolarna. Nu placerades naturligtvis dessa fina stolar
i det finaste rummet och pinnstolarna ökte ut
i vardagsstugan eller köket.

På detta sätt var snart hela huset omöblerat
och den gamla stugan med den enkla
möbleringen hade man blott i minnet.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

6